

لغزش‌های اعتقادی در عصر غیبت گونه‌ها، زمینه‌ها و راهکارها

حسن ملایی

www.ketab.ir

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

لغزش‌های اعتقادی در عصر غیبت

گونه‌ها، زمینه‌ها و راهکارها

حسن ملایی

ناشر

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

تهیه

پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی

سروراستار

محمداقرا انصاری

ویراستار

وحید حامد

لیتوگرافی، چاپ و صحافی

کتابخانه مؤسسه بوستان کتاب

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۰

شمارگان: ۳۵۰

قیمت: ۱۰۰۰ تومان

عنوان: ۶۸۵؛ مسلسل: ۱۰۱

نشانی

قم، خیابان معلم، ساختمان ستاد دفتر تبلیغات اسلامی،

نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

تلفن و دورنگار: ۳۷۸۳۲۸۳۳-۲۵۰

ص.پ: ۳۷۱۸۵/۳۶۸۸

کدپستی: ۳۷۱۵۶۱۶۵۹۱

مراکز پخش

۱. قم، میدان شهدا، تلفن و دورنگار ۳۱۱۵۱۲۵۰-۲۵۰

۲. تهران، خیابان انقلاب، روبروی در دانشگاه تهران،

پاساژ فروزنده، طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن:

۶۶۹۵۱۵۳۴-۲۱۰

وبگاه: www.pub.isca.ac.ir

رایانامه: nashr@isca.ac.ir

فروشگاه مجازی نشر: www.shop.isca.ac.ir

فروشگاه نشر دیجیتال: www.pajooahaan.ir

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

سرشناسه:

ملایی، حسن، ۱۳۵۶-

عنوان و نام پدیدآور:

لغزش‌های اعتقادی در عصر غیبت؛ گونه‌ها، زمینه‌ها و راهکارها/ حسن ملایی؛ تهیه

پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی

مشخصات نشر:

قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ

اسلامی، ۱۴۰۰

مشخصات ظاهری:

۳۲۰ ص

978-600-195-726-0

۷۰۰۰۰۰ ریال:

شابک:

وضعیت فهرست‌نویسی:

فیا

یادداشت:

کتابنامه: ص. [۲۶۷]- ۲۷۹؛ همچنین به صورت زیرنویس

یادداشت:

نمایه

موضوع:

محمدبن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. -- غیبت

موضوع:

مهدویت -- انتظار

موضوع:

ایمان (اسلام)

شناسه افزوده: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ

اسلامی، پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی

رده‌بندی کنگره:

BP ۲۲۴/۴

رده‌بندی دیوبی:

۲۹۷/۴۶۲

شماره کتابشناسی ملی:

۷۶۷۱۵۶۴

۱۳	سخنی با خواننده
۱۷	مقدمه
۱۸	پرسش اصلی
۱۸	پرسش‌های فرعی
۱۹	اهداف اصلی
۱۹	اهداف فرعی
۱۹	پیشینه تحقیق
۲۱	روش و نوع تحقیق

فصل اول: کلیات و مفاهیم

۲۳	گفتار اول: اعتقاد و جایگاه آن در اسلام
۲۳	۱. مفهوم اعتقاد و واژگان مرتبط
۲۳	الف) اعتقاد
۲۴	ب) ایمان
۲۸	ج) دین
۳۰	۲. جایگاه اعتقادات در اسلام

- ۳۱ الف) سعادت و رستگاری در سایه اعتقاد دینی
- ۳۲ ب) اعتقاد دینی، ملاک پذیرش اعمال در پیشگاه حضرت حق
- ۳۴ ج) آثار فوق‌العاده ایمان و باورهای دینی
- ۳۵ ۱) آرامش
- ۳۵ ۲) ظلم‌گریزی
- ۳۶ ۳) بهره‌مندی از امدادهای غیبی
- ۳۶ ۴) امنیت
- ۳۶ ۵) برادری
- ۳۷ ۶) بی‌سرفت
- ۳۷ ۷) بصیرت
- ۳۷ ۸) ثبات قدم
- ۳۸ ۹) عزت اجتماعی
- ۳۸ ۱۰) اجابت دعا
- ۳۹ گفتار دوم. غیبت امام عصر علیه السلام و انتظار ظهور
- ۳۹ ۱. مفهوم غیبت امام عصر علیه السلام و ویژگی‌های آن
- ۳۹ الف) مفهوم‌شناسی غیبت امام زمان علیه السلام
- ۴۱ ب) زمان‌شناسی غیبت کبرای امام مهدی علیه السلام و وضع اعتقادات در آن
- ۴۵ ۲. مفهوم انتظار، التزام منتظر به حفظ دین و فضیلت آن
- ۴۵ الف) مفهوم‌شناسی انتظار
- ۴۷ ب) انتظار و ضرورت حفظ اعتقادات دینی
- ۴۸ ج) فضیلت حفظ اعتقادات در عصر غیبت
- ۵۰ نتیجه سخن

فصل دوم: گونه‌شناسی لغزش‌های اعتقادی

- گفتار اول: مفهوم‌شناسی لغزش اعتقادی ۵۱
- گفتار دوم: لغزش‌های مشترک در همه اعصار ۵۳
۱. کفر ۵۴
۲. نفاق ۵۷
۳. شرک ۵۸
۴. بدعت ۵۹
۵. ضلالت ۶۰
۶. ضعف ایمان ۶۱
۷. شک و حیرت ۶۲
۸. غلو ۶۳
- گفتار سوم: لغزش‌های ویژه در عصر غیبت ۶۵
۱. انکار و شک درباره وجود حضرت مهدی علیه السلام ۶۶
۲. ادعای مهدویت (مهدی‌بودن) ۷۰
۳. اعتقاد به مهدویت نوعی ۷۲
۴. ناامیدی از ظهور امام زمان علیه السلام ۷۳
۵. انحراف از انحصار امامت در دوازده نفر ۷۵
۶. بی‌فایده‌دانستن امام غایب ۷۷
۷. تردید در خاتمیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ۷۸
۸. عقاید خرافی درباره زندگی امام زمان علیه السلام ۸۰
۹. اعتقاد به رکن رابع ۸۵
۱۰. انحراف در عقیده رجعت هنگام ظهور ۸۷

۹۰. ۱۱. غلو درباره امام زمان علیه السلام
 ۹۱. ۱۲. شیوع بدعت در آموزه‌های دینی
 ۹۴. ۱۳. تمام معجزه‌بودن ظهور
 ۹۶. ۱۴. افراط و تفریط درباره رحمت و انتقام امام مهدی علیه السلام
 ۹۹. نتیجه سخن

فصل سوم: زمینه‌شناسی بسترهای بروز و گسترش لغزش‌های اعتقادی

- گفتار اول: زمینه‌های درونی بروز لغزش‌های اعتقادی ۱۰۱
۱. زمینه‌های بینشی بروز لغزش‌های اعتقادی ۱۰۲
- الف) جهل و نداشتن معرفت به امام ۱۰۲
- ب) برداشت غلط از آموزه‌های دینی و مهدوی ۱۰۸
- ج) تأویل و باطن‌گرایی بی‌ضابطه ۱۱۲
- د) استناد به خواب ۱۱۶
- هـ) ساده‌اندیشی و زودبایوری ۱۱۹
- و) اندیشه جبرگرایی ۱۲۱
- ز) عقل‌زدگی ۱۲۶
۲. زمینه‌های گرایشی بروز لغزش‌های اعتقادی ۱۲۷
- الف) هواپرستی و مادی‌گرایی ۱۲۸
- ب) اکثریت‌گرایی و عوام‌زدگی ۱۳۰
- ج) بی‌صبری و شتاب‌زدگی ۱۳۳
- د) تقلید و شخصیت‌زدگی ۱۳۵
- هـ) تکبر و خودمحوری ۱۳۹
- و) سوء اخلاق در معاشرت ۱۴۱

سخنی با خواننده

مهدویت از دیرباز به عنوان باوری اصیل در میان باورمندان اسلامی جایگاه مهمی داشته و دارد. مذاهب اسلامی با همه تفاوت‌ها در اصل اندیشه مهدویت به عنوان یک آموزه مهم اسلامی اتفاق نظر دارند. افزون بر خاستگاه آیات قرآنی و روایات معصومان علیهم‌السلام، مستندات عقلی و عقلانی نیز باورداشت مهدویت را همراهی و تأیید می‌کند؛ یعنی قرآن و عقل با رویکرد عام و روایات با رویکرد خاص، خاستگاه مهدویت و توجیه‌گر مبانی و اصول آن هستند. اندیشه تابناک مهدویت که برخاسته از فرهنگ و باور اصیل اسلامی است، همچون همه اندیشه‌های باورمحور در طول تاریخ به جهت عوامل گوناگون اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و سیاسی دچار تطور و تحول و فراز و فرود تاریخی شده است؛ به طوری که از براینده این فرایند دو نکته قابل اصطیاد است:

۱. وجود آسیب‌ها و چالش‌هایی که دامنگیر عرصه مهدویت اصیل شده که ضرورت تحقیقات آسیب‌شناسانه برای پالایش و آفت‌زدایی از حریم پاک اندیشه مهدویت را دوچندان می‌کند.
۲. تحول و تطوری که حوزه مهدویت از لحاظ مسائل درونی و بیرونی یافته که نشان‌دهنده گسترده‌گی محیطی مهدویت از نظر قلمرو است. بی‌گمان حوزه مهدویت در ابتدای امر که به عنوان باوری

اعتقادی و اندیشه‌ای دینی در میان مسلمانان مطرح بوده، از نظر دامنه و قلمرو بسیار محصور و از نظر حجم مسائل بسیار محدود بوده است. اما در فرایند تاریخ به جهت رویارویی اندیشه مهدویت با انظار و افکار مختلف گروه‌ها و با پیدایش پرسش‌ها و شبهه‌های گوناگون افراد که در پی تحولات اجتماعی و تفاوت‌های مذهبی نمایان شده است، بر دامنه و مسائل آن افزوده شده؛ به طوری که مهدویت از یک حوزه اعتقادی صرف به حوزه مطالعاتی پرقلمرو و پر حجم تبدیل شده است و نیز مسائل تک‌تباری آن به مسائل چندتباری با رویکردهای گوناگون کلامی، فلسفی، تاریخی، سیاسی، تفسیری، روان‌شناسی و... ارتقا یافته است. بر این اساس امروزه حوزه مهدویت که حوزه‌ای تأثیرگذار در همه امور فردی و اجتماعی است، با انبوهی از مسائل کلی و جزئی، درونی و بیرونی روبرو بوده و به عنوان یک رشته تخصصی با رویکرد پسینی و حوزه چندرشتگی با رویکرد پیشینی قابل طرح است. بر این اساس مراکز و مؤسسات مهدویت به‌ویژه مجموعه‌های علمی - تخصصی وابسته به حوزه علمیه و نیز اندیشمندان و مراکز مهدوی از جمله پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی و پژوهشگران و محققان این پژوهشکده با ورود عالمانه و متخصصانه و نگرشی نو و بنیادی به مطالعات و پژوهش‌های کاربردی و مسئله‌محور پرداخته‌اند.

اثر حاضر با عنوان لغزش‌های اعتقادی در عصر غیبت: گونه‌ها، زمینه‌ها و راهکارها کوششی گران‌سنگ از جناب حجت‌الاسلام آقای حسن ملایی که از مهدی‌پژوهان پرتلاش می‌باشد. شایسته و بایسته است از زحمات و تلاش‌های ناظر محترم جناب حجت‌الاسلام آقای محمدصابر جعفری و ارزیابان این پژوهش آقایان حجت‌الاسلام محمدتقی ربانی و حجت‌الاسلام اصغر اخوی و

نیز از تلاش بی‌وقفه جناب آقای سیدحامد شاه‌رخی مسئول محترم اداره پژوهش پژوهشکده و نیز از کوشش‌های ارجمند اعضای شورای پژوهشی و دست‌اندرکاران اجرایی به‌ویژه آقایان عبدالله ربیعی و محمد شریفی و نشر پژوهشگاه که عهده‌دار آماده‌سازی فنی و چاپ و نشر اثر حاضر بوده و هست، قدردانی و تشکر گردد.

حسین الهی‌نژاد

مدیر پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی